

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Andra Kammaren. N:o 44.

Tisdagen den 19 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 8, 9 och 11 innevarande månad förda protokoll.

Sedan derefter jemväl protokollet för den 12 dennes blifvit till justering uppläst yttrade

Herr C. A. Larsson: Under diskussionen i teaterfrågan åberopade jag ett bref, som jag dock ej för tillfället hade till hands, men hvaraf jag har lemnat en kopia till Kammarens sekreterare, och anhåller jag vördsamt att densamma måtte få i dagens protokoll intagas.

Den begäran, Herr C. A. Larsson sålunda framställt, blef af Kam-maren bifallen; skolande i följd häraf omförmälda bref här intagas, så lydande:

“Ö. P. M.

Då, efter hvad i tidningarne uppgifvits, Tit. vid denna riksdag motionerat angående reorganisation af de Kongl. teatrarnes förvaltning, och denna fråga nu kommer att blifva föremål för Kamrarnes pröfning, tillåter sig en person, som delar den snart sagdt allmänna meningen om behovet af en sådan reorganisation, att meddela några på sakkännedom grundade fakta, som tvifvelsutän kunna blifva af afgörande vikt vid frågans rätta bedömande och lösning.

Oaktadt en år efter år ständigt stigande recettbehållning uppgick de Kongl. teatrarnes på senare åren iråkade skuld vid slutet af spel-året 1866—67, d. v. s. den 30 Juni 1867, till ett belopp af ej mindre än 235,621 rdr 61 öre och lärer sannolikt vid innevarande spelårs slut, eller den 30 Juni 1868, belöpa sig till omkring 300,000 rdr. Anledningen till dessa bedröfliga resultat ligger hufvudsakligen i följande missförhållanden, nemligen:

1:o) *En alltför stor tjenstepersonal och de oproportionerligt stora kostnaderna för såväl densammans som de öfver höfvan talrika sujet-*

Andra Kammarens Prot. 1881. N:o 44.

ternas aflöning. Bland tjänstemännen finnas flera, som utan några egentliga eller maktpåliggande uppdrag uppbära dryga löner och derjemte åtnjuta boställen med flera förmåner, med ett ord innehafva ordentliga sinekurer. Utom det att dessa alldeles öfverflödiga tjänstemän tära på teatrarne inkomster, förorsaka de ganska stor oreda i förvaltningen, ty flera af dem hafva förstått att skaffa sig ett ganska djupt inflytande beträffande sjelfva förvaltningen och intrigera snart sagdt hejdlöst till fördel eller skada för af dem gynnade eller hatade sujetter. Härigenom har ett ordentligt favoritsystem inrotat sig, hvilket på ett menligt sätt vid snart sagdt alla tillfällen låter sig förnimmas. Bland andra följer häraf är den, att, vid rôle-fördelningen isynnerhet å Dramatiska teatern, endast vissa och ständigt samma personer komma i åtanke, under det att andra mera förtjenta och för tillfället lämpliga få stå tillbaka. Orsaken till denna äftan å ett visst inflytelserikt kotteris sida härleder sig från de s. k. flit- eller tjenstgöringspenningarne, hvarom vidare längre ned.

Aflöningen till sujetterna är oformligt uppgjord. Under en tid, då det allmänt klagas öfver de civila tjänstemännens höga löneförmåner, skall det utan tvifvel väcka den största förvåning att höra, hurusom sujetter vid så väl den lyriska som den dramatiska teatern enligt kontrakt äro tillförsäkrade löner ända till 6 å 8,000 rdr årligen, och häribland flera, som endast sällan blifva använda i tjenstgöring. Detta å ena sidan, under det å den andra sujetter vid de stater, som dagligen få tråla med en öfveranstängande verksamhet, nemligen orchester, chör- och balettstaterna, åtnjuta löner, varierande från endast 400 till 1,500 rdr. I Köpenhamn, der den Kongl. teatern står väl lika högt som vår svenska, utgör högsta lönen vid dramatiska afdelningen 3,000 rdr och vid den lyriska 4,000 rdr i svenskt mynt. *Här* förekomma dessutom andra missförhållanden, allt en följd af ofvan påpekade favoritsystem. Säsom mest betecknande i sådant hänseende må nämnas, att de begge förste regissörerna, den vid Kongl. Stora och den vid Kongl. Dramatiska teatern, utom regissörslönen omkring 3,000 rdr, bibehålla sina gamla aktörslöner, utan att för de senare göra något det ringaste gagn. Sålunda har förste regissören vid den Dramatiska teatern en årlig löneinkomst af ej mindre än 8,000 rdr. Då han redan i flere år varit pensionsmessig med rätt till pension af 1,200 rdr årligen och numera ej kan göra något egentligt gagn säsom aktör, vill det synas som om någon lön i sådan egenskap ej borde tillkomma honom och att regissörsbefattningen bort vara en mer än tillräcklig reträtt för honom. Under tiden åtnjuter den andra regissören dersammastädes, hvars tid och tjenstgöring är ständigt och i ännu större mån anlitad och på hvars påpasslighet det hela är till stor del beroende, endast 1,200 rdr i årlig lön. Flera dylika exempel kunna anföras, men vill man hafva en fullständig öfversigt öfver alla lönerns belopp vid de Kongl. teatrarne, kan sådan lättast finnas i de årliga uppgifter till bevillningsberedningen, som ingifvas till Öfverståthållareembetet för kronouppbördsärenden.

2:o) *De s. k. flit- eller tjänstgöringspenningarne.* Sådana utgå, utöfver lönerna, till antingen fixt belopp för hvarje afton, sujett användes, från 15 rdr till 50 rdr, eller ock med högst 2 rdr för hvarje akt, der sujett uppträder. I sistnämnda fall kan beloppet deraf för afton uppgå ända till 14 rdr för högst 3 timmars tjänstgöring. Detta onaturliga extra aflöningsätt framkallar intriger bland sujetterna för att blifva använda. Deraf ock följden, att under nu rådande favoritsystem endast ett visst koteri städse framhålles, och deribland ett gift konstnärspår, för hvilka flitpenningarne sammanräknadt således utgöra dubbla beloppet. Under sådana förhållanden kan man med skäl fråga sig: hvartill behöfves hela den öfriga icke använda personalen, som drager en dryg aflöningskostnad från teatrarne inkomster? — Det finnes flera bland förenämnde sujetter, för hvilka hvardera flitpenningarne uppgå årligen till 1,500 à 2,000 rdr och derutöfver; och sammanräknade beloppet af flitpenningar, som årligen utgår, kan säkert uppskattas till minst 100,000 rdr, således 25,000 rdr mer än det årliga anslaget af "representationen". Och på dessa flitpenningar betalas ej ens bevilling, emedan de hitintills aldrig blifvit till beskattning uppgifna af den det vederbör. Följden af anmärkta aflöningsystem är vidare öfvermod och rangskilnad bland sujetterna, oförenligt med de intressen, som borde samanhålla dem.

3:o) *Den alltför trägna verksamhet teatrarne utveckla.* Det heter: "vi skola utveckla all möjlig verksamhet och till den ändan spela hvarje dag, för att visa, det vi göra skäl för anslaget". Till den ändan spelas ock för hvarje dag, utan afseende på, om det lönar sig eller icke, och mången gång betäcka ej inkomsterna utgifterna för aftonen. Den egentliga anledningen till denna gagnlösa verksamhet torde väl böra sökas i de s. k. flitpenningarne, som man ej gerna vill försaka, ty dessa utgå dock alltid, ehvad det är förlust eller ej. Naturligen kan ej publiken räcka till för hvarje dag, och erfarenheten har äfven visat, att de bästa och mest fullsatta husen vunnits just efter en eller annan dags uppehåll. Detta har ock tillförene iakttagits af enskilda förtjenstfulle teaterdirektörer, exempelvis Stjernström, som å Dramatiska teatern, under den tid han egde den, skördade betydlig vinst och blef en rik man.

Mycket mer vore att påpeka rörande den felaktiga förvaltningen vid teatrarne, men det redan anförda kan vara nog tillsvidare. Under nu anmärkta förhållanden synes emellertid böra hemställas, om icke skäl vore att alldeles icke bevilja något anslag, förrän sig visat, att teatrarne direktion eller vederbörande ordnat förhållandena sålunda, att anslaget verkligen blefve användt för det afsedda ändamålet och ej, såsom nu, för att endast "göda" vissa individer inom teatrarne på det belas bekostnad. Mångens öfvertygelse är den att, med en sådan sakkunnig person som Stjernström i spetsen för administrationen af teatrarne, desamma ej allenast skulle bära sig, utan äfven lemna behållning. Men för en sådan sakkunnig och erfaren styresman

frukta de nu favoriserade sujetterna värre än allt annat, ty han skulle, såsom de säga, "sätta knifven på deras strupar". Detta är dock just hvad som tyvärr behöfves."

Det upplästa protokollet för den 12 dennes blef derefter af Kam-maren godkändt.

§ 2.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg:

Riksdagsmannen Herr Fr. Andersson lider af synovitis genu dextra och är till följd deraf sängliggande, intygas.

Stockholm den 18 April 1881.

M. Sondén,
Med. Dr.

§ 3.

Herr *A. K. Gasslander* anmälde en motion, afseende befrielse från tillägsbevilning för mindre bemedlade skattskyldige.

Efter det Herr Gasslander inför Kammaren uppläst denna motion, begärdes ordet af

Herr *Lyttkens*, som anförde: Då denna motion är af beskaffenhet att böra af ständigt Utskott behandlas, kan Kam-maren naturligtvis ej nu genast besluta remiss af densamma, emedan Riksdagsordningen föreskrifver, att sådan motion skall ligga på bordet till nästa sammanträde, men jag anhåller ändå att, i fall den kan remitteras till Utskottet, detta mitt yttrande då måtte få åtfölja remissen.

Derigenom att benämningen "tillägsbevilning" vunnit användande har snart sagdt en begreppsförvirring uppstått i våra bevilningsförhållanden. Bevilningsförordningen känner icke till någon "tillägsbevilning", och jag befarar, att, om denna benämning fortfarande begagnas, en och annan förvexling kan uppstå. För min del tror jag, att Bevilnings-Utskottet jemlikt grundlagen är skyldigt att sätta bevilningen precis så, vare sig högt eller lågt, som behöfs för att fylla statsverkets behof. Något annat sätt att gå till väga med afseende å allmänna bevilningen känner ej grundlagen, och för min del anhåller jag, att Bevilnings-Utskottet, med begagnande af den i grundlagen utstakade vägen, öppet säger oss: »så och så stort belopp behöfves för fyllande af statsverkets behof under år 1882 och bör genom allmän bevilning anskaffas." Men att föreslå dels allmän bevilning, dels tillägsbevilning, det kan lika som införandet af benämningen extra och ordinarie inkomster och utgifter lätt åstadkomma förvirring och förvexling.

Jag anhåller att detta yttrande må få medfölja till Utskottet, på det att Utskottet må taga i betraktande, huruvida det ej vore lämpligt, att Utskottet för Riksdagen tillkännagäfve, huru stor summa i allmän bevilning erfordras för det kommande året, utan att begagna

benämningen "tilläggsbevilning"; derigenom kunde man äfven få klart för sig, hur detta kom att verka i ett eller annat afseende.

Härefter blef motionen, hvilken erhöi ordningsnummern 171, på begäran bordlagd.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 64, i anledning af väckt motion i fråga om rättighet för tjänsteman, som blifvit till riksdagsman utsedd, att af statens medel erhålla godtgörelse för bekostande af vikaries aflöning.

§ 5.

Föredrogs och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser, nemligen:

af *Lag-Utskottet*:

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående författning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg;

N:o 47, om förbättrad lagstiftning angående tillsyn å förvaltningen af omyndigs egendom;

N:o 48, angående upphörande af skyldighet för den, som emot hofrätts dom vill konungen söka, att i visst fall träda i fängelse till sakens slut; och

N:o 49, om förändrad lydelse af 17 kap. 12 § Handelsbalken;

af *Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet*:

N:o 50, om revision af gällande lagstiftning angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar; samt

af *Banko-Utskottet*:

N:o 52, angående ändring uti instruktionen för Riksdagens revisorer vid Riksbankens afdelningskontor i orterna; och

N:o 53, med reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning.

Äfvenledes godkändes Banko-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, N:o 54, till fullmäktige i Riksbanken med öfverlemnande af bankoreglementet.

§ 6.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 13, angående ifrågasatta lagbestämmelser rörande s. k. vivi-sektion; och

N:o 14, angående förändrad lydelse af 41 § i konkurslagen den 18 September 1862.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 20 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes två till Kammaren inkomna, så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr *J. N. Biesert* är febersjuk och till följd deraf urståndsatt att på några dagar sig i Kammaren inställa. intygas.

Stockholm den 20 April 1881.

H. Ekecrantz,
Med. D:r.

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr *Chr. Aspelin* är genom sjukdom hindrad att i dag lemna sina rum, intygas härmed edligen.

Stockholm den 20 April 1881.

R. Bruzelius,
Med. Professor.

§ 3.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 65 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, jemte tillkännagifvande, att Kongl. Maj:ts, uti en den 8 nästlidne Mars till Riksdagen aflåten nådig proposition, angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden, gjorda framställning icke vunnit Riksdagens bifall, må på extra stat för år 1882 anvisa ett förslagsanslag af högst 175,000 kronor till gäldande af halfva beloppet utaf Kongl. teatrarne skuld vid innevarande spelårs slut, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har berörda nådiga proposition blifvit af Riksdagen afslagen, hvarjemte Friherre R. Klinckowströms i ämnet gjorda framställning funnits icke böra till någon särskild Riksdagens åtgärd för-
anleda.

Sedan voteringssedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 45 Ja och 132 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 72 Ja och 19 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller 45 Ja och 132 Nej,
sammanräkningen visar 117 Ja och 151 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs Herr A. K. Gasslanders på Kammarens bord hvilande motion, N:o 171, om befrielse från tilläggsbevillning för mindre be-
medlade skattskyldige.

*Angående
remiss af
motion.
(Forts.)*

Herr Gasslander yttrade: Då jag under hand erfarit, att flere ledamöter inom denna Kammare skulle anse, att min motion icke blifvit väckt inom den i grundlagen bestämda tid, så skall jag be att få något närmare, än som skett i motionen, framlägga mina skäl för densamma väckande.

Det är uppenbart, att jag icke har framlagt detta förslag, innan jag för min enskilda del noga öfvervägt, huruvida sådant skulle kunna ega rum. Redan då Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof förevar till behandling här i Kammaren, uppstod diskussion, huruvida tilläggsbevillning skulle behöfva ifrågakomma eller icke. I denna proposition var nemligen förslag väckt derom, att Riksdagen skulle jemväl för år 1882 åtaga sig en tilläggsbevillning. Såsom frågan då förekom, stod det naturligen ännu Riksdagen öppet att så beräkna statens inkomster och att fatta sådana beslut angående statsgifterna, att statsregleringen möjligen skulle kunnat gå i hop utan denna tilläggsbevillning; men ju längre riksdagen fortskred, desto mera bestämdt blef statsverkets tillstånd, nemligen dels derigenom att de beräknade ordinarie statsinkomsterna fastställdes och dels derigenom att Riksdagen bestämt utgifterna på såväl ordinarie som på extra stat. Då slutligen genom det beslut, som fattades sistlidne Torsdag vid den gemensamma omröstningen, bestämdes, att bränvinstillverkningsafgiften för år 1882 skulle upptagas med en million kronor lägre belopp, än Kongl. Maj:t beräknat, så

Angående
remiss af
motion.
(Forts.)

syntes mig, vid ett öfverslag af de beräknade inkomsterna och utgifterna, alldeles klart, att Riksdagen måste åtaga sig en ökad bevilning. För detta fall innehåller Riksdagsordningens 40 § följande bestämmelser: "Bevillnings-Utskottet åligger att — sedan statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för bevilningens ökande, om det erfordras, eller dess minskande, om sådant kan ega rum, och i sammanhang dermed till Riksdagen afgifva förslag till bevillningsstadgar". Således följer af detta stadgande, att Bevillnings-Utskottet har till åliggande att, sedan statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för bevilningens ökande, om deraf skulle göras behof. Deraf torde väl också följa, att hvarje enskild riksdagsman eger rättighet att i fråga om sättet för bevilningens ökande väcka förslag; och gifvet är att ett sådant förslag icke kan framställas, förr än det genom Riksdagens beslut är afgjordt, att statsverket behöfver en sådan tillökning. Jag har sålunda ansett, att genom det af Riksdagen sistlidne Torsdag fattade beslut rörande inkomstberäkningen af bränvinstillverkningsafgiften det verkligen blef behöfligt, att bevilningen ökades och omedelbart i anledning deraf ansåg jag följa, att, i fråga om sättet för denna bevilnings ökande, jag vore berättigad att väcka den motion, som nu föreligger. Det står nemligen i 55 § af Riksdagsordningen: "Motion i ämne, som tillhör ständigt Utskotts behandling, må af riksdagsman i den Kammare, han tillhör, göras inom tio dagar från riksdags öppnande. Sedermera må sådan fråga, med undantag af grundlagsförslag, icke kunna af riksdagsman väckas, utan så vida den af redan inom någondera Kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledes."

Jag kunde för min del icke finna annat, än att ett förslag om sättet för bevilningens ökande omedelbart härledde sig från Riksdagens vid ofvannämnda tid fattade beslut, i anledning af hvilka statsverkets tillstånd och behof gjorde ett sådant ökande nödvändigt; och jag går till och med så långt, att jag knappast kan förstå annat, än att en sådan fråga först då kan väckas. I annat fall skulle jag utgått från den förutsättningen, att, om statsverkets tillstånd och behof påkallade en ökad bevilning, så skulle jag framlägga ett så eller så beskaffadt förslag. Det synes vara väl mycket begärtdt, att en enskild riksdagsman skall framlägga förslag i afseende på händelser, som möjligen kunna inträffa. Det synes deremot ligga närmare till hands, att ett sådant förslag väckes först när det visar sig sannolikt, att denna händelse inträffar, och dessutom kan jag icke finna annat, än att, om jag väckt min motion inom 10 dagar efter riksdagens öppnande, så hade densamma fått ligga alldeles obeaktad till just den tidpunkt, som nu inträffat; ty det är alldeles klart, att Utskottet icke kunnat komma att öfverlägga derom förr än det visat sig, att statsverkets behof blifvit så utredda, att deraf framgått nödvändigheten af att öka bevilningen. Här finnas också åtskilliga precedensfall i afseende på motioner, som blifvit väckta efter den tid af tio dagar, som i Riksdagsordningen är bestämd. Jag behöfver icke i det fallet erinra Kammaren om hvad som passerade angående inköp af Motala-

banan. Emellertid kan det på det hela taget vara likgiltigt, om min motion blir remitterad eller icke till Bevillnings-Utskottet, ty jag är öfvertygad derom, att frågan, sedan den en gång blifvit väckt, icke skall undgå Bevillnings-Utskottets uppmärksamhet, och äfven om min motion icke skulle blifva till Utskottet remitterad, så hoppas jag dock att det inom Utskottet skall finnas någon eller några ledamöter, som, med begagnande af den motionsrätt, som tillkommer Utskottet, skola derom framlägga förslag. Och ehuru jag för min del icke förnekar min åsigt derom, att min motion blifvit i grundlagsenlig ordning väckt, så skall jag dock lojalt böja mig för den åsigt och den dom, som må blifva af Herr Talmannen uttalade.

*Angående
remiss af
motion.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, afgaf Herr Talmannen följande förklaring: *Då* den motion, som nu föreligger, till sitt innehåll ostridigt är af natur att tillhöra ständigt Utskotts — Bevillnings-Utskottets — behandling, men densamma icke framlagts inom den för väckande af motion utaf dylik beskaffenhet i 55 § Riksdagsordningen föreskrifna tid; *då* den tilläggsbevillning, i fråga om sättet för hvilkens utgörande motionen innehåller framställning, redan föreslagits i Kongl. Majts vid riksdagens början afgifna nådiga proposition om statsverkets tillstånd och behof, och *då* jag icke kan finna, att efter motionstidens slut något inom någondera Kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranlett väckande af motionen, anser jag mig förhindrad att på remiss till Utskott af densamma framställa proposition.

§ 5.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 64, i anledning af väckt motion i fråga om rättighet för tjänsteman, som blifvit till riksdagsman utsedd, att af statens medel erhålla godtgörelse för bekostande af vikaries aflönning.

*Om aflönande
af vikarier
för tjänste-
män, som
blifvit utsedde
till riksdags-
män.*

Utskottet hade, med förordande af bifall till berörda, af Herr *P. Pehrsson* i Törneryd inom Andra Kammaren väckta motion (N:o 159), uti förevarande utlåtande hemställt:

“att Riksdagen måtte besluta, att embets- eller tjänsteman, som blifver till riksdagsman vald, skall vara skyldig att, under den tid han vid riksdagen sig uppehåller, sjelf bekosta sin vikaries aflönande samt att någon godtgörelse af statsmedel till följd deraf icke må för sådant ändamål utgå.”

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herrar Grefve *G. Sparre*, *L. Nordenfält*, Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *R. von Kræmer*, Grefve *S. Lagerberg*, *F. von Strokirch* och *F. F. Carlson* inom Utskottet reserverat sig under yrkande, att den ifrågavarande motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, anförde

*Om aflönande
af vikarier
för tjänste-
män, som
blifvit utsedde
till riksdags-
män.
(Forts.)*

Herr Bokström: I likhet med motionären och Stats-Utskottet finner jag det vara en oegentlighet, som bör afskaffas, att embets- eller tjänsteman, som blifvit till riksdagsman utsedd, icke skall vara skyldig, att under den tid han uppehåller sig vid riksdagen sjelf bekosta sin vikaries aflönande. Men jag kan dock icke finna, att det förslag till rättelse härutinnan, som Utskottet framlagt till Riksdagens antagande, är så affattadt, att det i dess nuvarande form kan vinna Kammarens eller Riksdagens bifall. Uttrycket "embets- eller tjänsteman, som blifvit till riksdagsman vald" är för vidsträckt. Det finnes nemligen embets- eller tjänstemän, som icke äro statens, och det synes mig därför icke vara riktigt, att staten i detta fall skulle lagstifta för andra än sådana embets- och tjänstemän, som af staten aflönas. Vi hafva ju äfven kommunernas och landstingens tjänstemän — exempelvis läkare — på hvilka detta förslag, om det blir lag, äfven skall komma att tillämpas.

Här förekommer vidare i samma kläm föreskrift om att en sådan embets- eller tjänsteman, hvarom här är fråga, skall sjelf bekosta vikariens aflöning, och detta utan någon inskänkning. Men då kan det hända att den ordinarie får till vikarien afstå mer än sin lön. Detta strider emellertid emot ett nyligen, genom tvenne domstolars sammanställande beslut, gifvet prejudikat derpå, att en embets- eller tjänsteman icke vore skyldig att till vikarie afstå mer af sin lön, än som belöpte på den tid, han såsom riksdagsman vore hindrad att sjelf sköta sin tjänst.

Jag skulle således helst önskat betänkangets återremitterande till Utskottet, men då det icke torde löna mödan att i denna riksdagens sena timme derom framställa yrkande, och då någon väsentlig olägenhet icke torde uppstå deraf att frågan uppskjutes, utan detta snarare torde medföra den fördelen, att den vid en följande riksdag framkommer i en mera tillfredsställande form än nu är fallet, yrkar jag afslag å det föreliggande betänkanget.

Herr Östling: Af lätt begripliga skäl är det med synnerlig motvilja som jag begärt ordet i denna fråga, ty jag uppträder icke gerna och talar i en sak, som kan se ut som om den, till en del åtminstone, rörde mig personligen. Men då det torde vara temligen osannolikt, att jag kommer till riksdagen vidare; och enär jag dessutom anser det vara min pligt såsom riksdagsman att påpeka en omständighet, som i Utskottets betänkande icke tycktes vara beaktad, så har jag begärt ordet.

Det förefaller mig, som om detta betänkande skulle gå något längre än rättvisa och billighet kräfva, åtminstone i vissa afseenden. Såsom den näst föregående talaren yttrade, kan det ju under vissa förhållanden vara rätt och billigt, att tjänstemannen bekostar sin vikaries aflöning, då det ju efter den senaste löneregleringen är stadgadt, att han skall afstå tjänstgöringspenningarne för den tid, hvarunder han icke sköter tjänsten. Men med afseende å lärarne vid de allmänna läroverken, hvilka ännu icke fått sina löneförhöjningar fördelade i lön och tjänstgöringspenningar, blir förhållandet helt annat, och

tillämpandet af Utskottets förslag med afseende å dem skulle i vissa fall komma att leda till temligen stor orättvisa. Ty vi skola ihågkomma, att den aflöning, som vikarien uppbär, beräknas efter andra grunder än dem, efter hvilka den ordinarie lärarens aflöning utgår. Vikariens aflöning beräknas nemligen efter *läsåår*, som utgör 36 veckor, men den ordinarie efter *kalenderår* eller 52 veckor. Detta gör en betydlig skilnad. De lägst aflönade lärarne, adjunkter och kolleger i lägsta lönegraden, hafva nemligen för år samma aflöning som extra ordinarie lärare eller vikarier. Om nu en adjunkt eller en kollega i lägsta lönegraden blefve vald till riksdagsman — och, som vi veta, har han icke enligt grundlagen rättighet att afsäga sig ett sådant uppdrag under de första tre åren — så uppstode det egendomliga förhållandet, att under de tjugu veckor, som vårterminen varar, han sjelf icke finge uppbära i aflöning mer än 576 kronor 92 öre, hvar emot hans vikarie, hvilken åtnjuter lika stor aflöning för 36 veckor, som den förre för 52, komme att under dessa tjugu veckor erhålla i aflöning 833 kronor 33 öre, d. v. s. att den ordinarie läraren måste icke blott afstå *hela* sin lön under nämnda tid, eller 576 kronor 92 öre, utan *dessutom* sätta till 256 kronor 41 öre, hvarmed vikariens aflöning öfverstege hans egen.

Detta kan jag icke finna vara med rättvisa och billighet förenligt; det är icke heller öfverensstämmande med de grunder, som Riksdagen bestämt med afseende å andra tjänstemäns aflöning: och oberörd af hvad möjligen en eller annan af Kammarens ledamöter kan tänka derom, att jag, såsom varande skolman, uppträder i denna fråga, har jag ansett det vara min skyldighet att påpeka nyssnämnda omständighet, hvilken troligen undgått de flestes uppmärksamhet.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: På samma grunder, som Utskottet haft för sitt tillstyrkande af denna motion, får äfven jag yrka bifall till densamma.

Med anledning af den siste talarens erkännande, att frågan vore af den beskaffenhet, att han, såsom skolman, personligen vore berörd af densamma, så får jag i stöd af 53 § Riksdagsordningen, som bjuder, att "i mål, som personligen rör någon ledamot i Kammaren, må han väl öfverläggningarne, men ej beslutet öfvervara", yrka, att detta lagrum måtte tillämpas på dem inom Kammaren, som denna fråga personligen rör, och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition på detta mitt yrkande.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1 för år 1868 är tydligt ådagalagdt, att laga skäl för vikariatsaflönings bekostande af statsmedel uti ifrågavarande fall icke finnes, men många skäl finnas, som tala emot sättet för dessa vikariatsarfvodens utbetalande. Förtroendet att vara riksdagsman bör väl vara förenadt med någon uppoffring, och jag är fullt öfvertygad, att vi alla få vidkännas en sådan, om än i mer eller mindre mån. Hvar och en, som vill se saken, sådan den verkliga är, måste ju äfven inse, att en jordbrukare, en industriidkare eller innehafvaren af en fabriks-

Om aflönande af vikarier för tjänstemän, som blifvit utsedde till riksdagsmän.
(Forts.)

Om aflönande af vikarier för tjänstemän, som blifvit utsedde till riksdagsmän.
(Forts.)

eller en handelsrörelse icke kan flera månader under året vara borta ifrån sitt jordbruk eller sin rörelse, utan att göra åtskilliga uppoffringar. Och i de flesta fall bestå dessa uppoffringar icke blott i den förlust, som uppstår derigenom att man får sin ekonomi sämre vårdad, än om man själf finge hafva den om hand, utan äfven deri att man får betala vikariatsarfvode. Andan i den nya Riksdagsordningen förutsätter otvetydigt, att hvarje riksdagsman bör uppoffra något för det förtroende han har att utföra riksdagsmannakallet — det största förtroende, som kan komma någon till del. Huru skulle man annars kunna förklara, att grundlagen på Första Kammarens ledamöter ställer den fordran, att de skola utan ringaste arfvode uppehålla sig vid riksdagen, om man icke finge antaga en sådan förutsättning.

Riksdagsordningen tillerkänner nu en ledamot af Andra Kammarerna 1,200 kronor i arfvode för en lagtima riksdag, men i de allra flesta fall kan man väl säga, att detta arfvode ej är tillräckligt för att dermed bestrida de utgifter man har här på riksdagsorten och godtgöra de förluster man får vidkännas i hemmet. Det är således absolut klart, att Riksdagsordningen äfven af Andra Kammarernas ledamöter kräfver enskilda uppoffringar, och om dessa uppoffringar i ena fallet blefve ett arfvode till en vikarie, och i det andra fallet förluster, vållade af bristande tillsyn öfver t. ex. ens fabrik eller ens jordbruk, så synes mig härutinnan alldeles ingen skilnad förefinnas. Detta är uppoffringar, som vi alla böra känna oss lika villiga, lika skyldiga att underkasta oss, så länge Riksdagsordningen så fordrar.

Det nu sagda torde få utgöra ett svar på den reservation, som är vidfogad Utskottets betänkande. Jag vill icke något vidare för tillfället i saken anföra, utan yrkar bifall till Stats-Utskottets föreliggande förslag.

Herr Abr. Rundbäck: Herr Talman! Jag har i denna fråga ej tänkt uppträda af grannlagenhetsskäl, men jag har funnit mig tvungen att häfda min grundlagsenliga rätt att få yttra mig i förekommande ärenden med anledning af det yrkande, som gjordes från kalmarbänken. Skulle den grundsatsen blifva gällande, att ingen finge yttra sig eller votera i någon fråga, som rörde honom personligen, så skulle kanhända hvarenda riksdagsman blifva tvungen att tiga eller gå ut ur voteringen. Jag hemställer huruvida icke då den ärade talararen själf, när det gäller grundskatterna eller afskrifvandet af båtsmanshållet m. m., borde köras ut härifrån. Emellertid har jag ej begärt ordet för att göra något yrkande, lika litet som jag ämnar att deltaga i en möjligen blifvande votering, men detta gör jag godvilligt och ej på grund af vare sig böner eller befallning, ty begge delarne strida mot grundlagen.

Några upplysningar är jag äfven i tillfälle att i denna fråga lemna till fullständigande af dem, som meddelats af talaren på linköpingsbänken. Det säges i Utskottets betänkande, att de öfverklagade förhållandena grunda sig på en gammal praxis och hafva gammal häfd för sig, och detta är riktigt. Men då Utskottet säger, att de icke hafva något stöd af skrifven lag, är detta sant endast med

modifikation. Det finnes nemligen ett cirkulär till domkapitlen af den 12 Juli 1872, i hvilket det uttryckligen heter, att, om en lärare på grund af offentligt uppdrag är hindrad att sköta sin tjänst, det må på Kongl. Maj:ts pröfning bero, om han skall afstå något af lönen till vikaries aflöning. Här är således tydligt tillkännagifvet, att det finnes en rättighet för lärare att få vikariatsarfvodet bestridit af statsmedel, ehuru denna rättighet ej är absolut, utan vilkorlig, beroende på Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall. Sålunda kan jag säga, att hvad som i denna sak är gällande praxis äfven på visst sätt har helgd af lag, fastän den rättighet, hvarom fråga är, endast är vilkorlig. Kongl. Maj:t har också aldrig, mig veterligt, vägrat att låta utanordna dessa vikariatsarfvodet, oaktadt lärarne i fråga sjelfve ej derom framställt begäran. Jag har i 8 års tid haft min vikarie aflönad af statsmedel. De första åren betalade jag sjelf hans aflöning, men sedan 1872 års cirkulär utkom, har jag blott för domkapitlet hvart tredje år behöft anmäla, att jag, såsom utsedd till riksdagsman, vore förhindrad att sköta min tjänst vid läroverket under vårterminerna, och sedermera har domkapitlet fått tillsätta vikarie samt bestrida hans aflöning, hvarför det sin pligt likmätigt gått in till Kongl. Maj:t med anmälan om förhållandet, och har då Kongl. Maj:t utan vidare beviljat vikariatsarfvodet. Sjelf har jag ej sett en enda rad från Kongl. Maj:t i den saken, så främmande har jag varit för densamma, och detta bör väl bevisa, att man betraktat förhållandet såsom egande en viss laglig helgd. Detta i det afseendet.

Hvad åter billigheten i den föreslagna åtgärden beträffar, så vill jag äfvenledes påpeka några omständigheter, som kunna göra att saken, äfven om den från flera synpunkter torde vara berättigad, likväl kan hafva sina men, som alla andra saker. Vi veta nemligen, att lärarne äro de klenast aflönade af alla statens tjänstemän och att de under flera år blickat upp till regering och Riksdag med förhoppning att få sina löner förbättrade. Men i stället för att någon åtgärd i sådant syfte viddages, kommer Utskottet och vill taga ifrån dem en liten fördel, som blott kostar staten några tusen kronor årligen men som för lärarne under vissa förhållanden kan vara vigtig nog. Detta kan ej i och för sig vara billigt, men dessutom komma lärarne att genom förslagets antagande drabbas mycket tyngre än andra tjänstemän. Jag vill fästa uppmärksamheten på att de högst aflönade tjänstemännen, till exempel landshöfdingarne, hvilka till ett ganska stort antal innehafva plats i riksdagen, icke hafva vikarie, under det de befinna sig vid Riksdagen och således för detta ändamål icke behöfva afstå en skilling af sina höga löner. Af de tjänstemän, som uppbara tjänstgöringspenningar, skall till exempel en assessor med 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar, om han är riksdagsman, betala 150 kronor i månaden till sin vikarie, hvilket för 4 månader gör 600 kronor, under det att en lärare, såsom nyss nämndes, skall betala 833 kronor, oaktadt läraren, äfven i den högsta lönegraden, aldrig, hur gammal han än må blifva, får så stor lön som den yngste assessorn, då denne tillträder sin tjänst. Dessutom är förslaget obilligt, äfven emedan det skulle drabba lärarne ojemnt på ett annat sätt. Här finnas

Om aflönande af vikarier för tjänstemän, som blifvit utsedde till riksdagsmän.
(Forts.)

Om aflönande af vikarier för tjänstemän, som blifvit utsedde till riksdagsmän.
(Forts.)

lärare i Stockholm, som äro riksdagsmän, och dessa hafva naturligtvis lättare att bekosta aflöningen till sina vikarier, därför att de icke behöfva afstå något af sitt riksdagsmannaarfvode till särskilda omkostnader för sitt underhåll under den tid riksdagen varar, såsom landsbygdens riksdagsmän måste göra. Men för öfrigt komme detta förslag att bra olika drabba dessa sistnämnda riksdagsmän, som tillika äro lärare.

Enligt förslaget skulle jag, som har 4,500 kronors lön, betala 833 kronor till min vikarie, men så sitter här till exempel en pedagog från Laholm, som blott har 1,500 kronor i lön, och han får betala lika stor summa. Men om denne, som har 1,500 kronors lön, skulle afstå 833 kronor till sin vikarie, så vore han icke berättigad att sitta i denna Kammare längre, ty han hade då i sjelfva verket icke 800 kronors inkomst. Dessutom vill jag påpeka, att man genom den nu föreslagna åtgärden faktiskt skulle utesluta lärare från representantkallet. Det kan nemligen då icke komma i fråga, att någon lärare från landsorten kan mottaga kallelse till Första Kammaren, om han sjelf skall bestå 1,200 kronor till sitt underhåll och dessutom aflöna sin vikarie med minst 800 kronor, summa 2,000 kronor. Obilligt skulle ock vara att tvinga in en fattig lärare i Andra Kammaren, helst han i detta fall icke under de tre första åren får afsäga sig representantkallet. Ty icke kan det vara rättvist och i öfverensstämmelse med Riksdagsordningens anda, att en tjänsteman med 1,500 kronors lön skall, om han blir utsedd till riksdagsman, afstå nära $\frac{3}{5}$ af densamma.

Jag har ogera uppträdt vid detta tillfälle, men jag har likväl velat yttra detta för att något belysa frågan. Något yrkande vill jag, som sagdt är, ej göra.

Häruti instämde Herr *Hedin*.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Vår Riksdagsordning är i detta afseende — nemligen angående rättigheten att lika oinskränkt kunna välja tjänstemän som alla andra, som dertill äro behöriga, till riksdagsmän — liberalare än flera andra liknande författningar i andra länder. Jag vill för min del alldeles icke inskränka denna liberalitet, emedan det ytterst beror på valmännen att välja den ene eller den andre, och jag tror att vi äfven af denna klass kunna hafva rätt mycken nytta i Riksdagen, men jag önskar, att det icke skall göras lättare för den ena klassen än för den andra att kunna vara riksdagsman. Herr Rundbäck jemte en annan talare dessutom har fäst uppmärksamheten på, att det för skolmännen är förenadt med stora svårigheter, ja, till och med faktiskt omöjligt att blifva riksdagsmän, om de icke af statens medel erhålla godtgörelse för bekostande af vikaries aflöning, men det är ganska säkert, att det finnes många andra valberättigade och valbare, för hvilka det också är faktiskt omöjligt att mottaga riksdagsmannakallet, om det icke skall leda till deras ekonomiska ruin. Jag skall bedja att i detta hänseende få återopa exempel från staden Malmö, der jag under någon del af året bor. Det händer der mången gång vid val till riksdagsman, att handlande och

industriidkare, dugliga män, undanbedja sig att blifva valda, emedan deras industri och verksamhet icke tåla vid, att de ligga borta från densamma. Det är naturligt, att, om valmännen icke fäst afseende vid denna deras önskan, hade de måst underkasta sig att blifva valda. Jag tror nemligen, att det icke skulle kunna antagas såsom laga förfall, om de åberopade sin enskilda ekonomi såsom ett hinder för dem att mottaga valet, men deremot ligger det kanske inom möjlighetens gränser, att det för en embets- och tjänsteman kunde anses såsom laga förfall, om han sade, att hans embete skulle lida på, att han vore frånvarande från detsamma. Jag har visserligen aldrig hört talas om, att en embetsman försökt att blifva befriad från sitt riksdagsmannakall, men jag undrar, om det nyss anförda skälet icke kunde betraktas såsom laga ursäkt, om han ville blifva fri från uppdraget. Genom att medgifva embets- och tjänstemän, som blifvit utsedda till riksdagsmän, rättighet att af statens medel erhålla godtgörelse för bekostande af vikaries aflöning, gör man det lättare för dem att åtaga sig riksdagsmannakallet, än för andra personer, och detta lär icke vara grundlagens mening.

Om aflönande af vikarier för tjänstemän, som blifvit utsedde till riksdagsmän.
(Forts.)

Beträffande det i nu föreliggande utlåtande åberopade betänkande af Konstitutions-Utskottet vid 1868 års riksdag, förhåller det sig dermed så, att der visserligen förekomma åtskilliga reservationer mot Utskottets betänkande, men ingen af reservanternas har sökt försvara det grundlagsenliga i utbetalande af vikariatsarfvodet. Jag ber att få särskildt framhålla, det ingen af reservanternas gjort detta, och en af dem, Professor Rydin, säger, att det lämpar sig mera för lagstiftning än för anmärkning. Jag tror således, att, om man vill åstadkomma den likhet för alla, grundlagen åsyftat, bör man i öfverensstämmelse med de beslut, denna Kammare i frågan flera gånger förut fattat, bifalla Utskottets betänkande.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Jag skall blott besvara den ärade talarens på vaxiöbanken besynnerliga invändning, att, om vi tillämpade mina ord vid en omröstning om sådana frågor som båtsmanshållets eller grundskatternas afskrifning, borde hvem som helst af oss kunna utvisas från Kammaren. Då det är allmänt erkänt, att grundskattefrågan rör hela landet, och när vi äro representanter valda för hela landet och bevaka dess rätt, kan man väl icke jemföra dessa förhållanden med dem, som angå aflöning till vikarier för tjänstemän, jag menar icke endast för lärare, utan för hvilken tjänsteman som helst, som har en vikarie — eller sådana saker, som röra enskilda medborgare, med dem, som röra hela landet. Jag tror det icke. Jag fortfar därför med mitt en gång gjorda yrkande.

Herr von Rehausen: Jag skall endast bedja att få instämma i Herrar Östlings och Abraham Rundbäcks yttranden och på grund af de skäl, som af dem blifvit anförda och med hvilkas upprepande jag icke vill besvara Kammaren, yrka afslag på Utskottets betänkande.

Om aflöning
af vikarier
för tjänste-
män, som
blifvit utsedde
till riksdags-
män.
(Forts.)

Herr Toll: Äfven jag anhåller att på de skäl, som af Herrar Östling och Abraham Rundbäck blifvit anförda, få yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Olof Jonsson: Då mina grannar ansett nödigt att gifva till känna sina åsikter och instämman med föregående talare, så anser jag mig böra göra detsamma och anhåller derfor att få instämman i Herr Ola Anderssons yttrande.

Öfverläggningen var slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Föredrogs och godkändes sammansatta Banko- och Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändring i lagen om rikets mynt den 30 Maj 1873.

§ 8.

Herr *Jan Magnusson* erhöll, på derom anmäld begäran, ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från morgondagen, i anledning af inträffadt sjukdomsfall inom hans familj.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 20 April.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes
Stats-Utskottets Utlåtande N:o 66, angående anvisande på Riksgäldskontoret af fyra utaf innevarande Riksdag beviljade anslag; och
Samma Utskotts Memorial N:o 67, angående den under innevarande riksdag verkställda statsreglering.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 9 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.